

CUMHURİYET'İN İLK NÜFUS SAYIMI SONUÇLARINA GÖRE MALATYA'DA NÜFUS

Savaş SERTEL*

Öz

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk nüfus sayımı 28 Ekim 1927 tarihinde yapılmıştır. Bu sayım sonucunda ülke nüfusu beklenenden fazla çıkmıştır. Bununla birlikte nüfusun nitelikleri istenilen seviyede değildir. Ülke genelinde eğitim, istihdam ve kalifiye eleman sıkıntısı çekildiği bu sonuçlardan net bir biçimde görülmektedir. Zaten nüfus sayımının yapılmasındaki en büyük amaç ta nüfusun özelliklerin tespit edilmesini sağlamak ve ihtiyaçlar doğrultusunda gerekli tedbirleri alarak niteliklerin geliştirmektir. Buna göre özellikle eğitim alanında aşılması gereken çok mesafe olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada 1927 sayımına göre Malatya nüfusunun özellikleri ele alınmıştır. Nüfus yoğunluğu, sağlam-sakat nüfus, medeni hal, okuryazarlık oranları, iş kolları, yaş grupları, konuşulan ana diller ve dini inançlar gibi yapıları ele alınmıştır. Malatya elde ettiğimiz sonuçlara göre Malatya nüfusunun nitelikleri Doğu Anadolu'daki illere oranla çok iyi bir durumdadır. İl nüfusu pek çok yönüyle Türkiye ortalamasına yakın çıkmıştır. Bunda ilin Osmanlı'dan kalan alt yapısının güçlü olması da önemli bir etkidir. 1927 yılında Malatya tarım, ticaret ve endüstri açısından nispeten gelişmiş bir ildir. Ancak bu gelişmişlik elbette ki yeterli değildir. Bununla birlikte XIX. yüzyılda Osmanlı'dan Cumhuriyet'e giden süreçte 11 yıl aralıksız savaşıldığı(1911-1922) ve bu savaşları ülkedeki tüm kaynakları tükettiği de unutulmamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Malatya, Nüfus Sayımı, Türkiye, Yaş Grupları, İstatistik.

THE FIRST CENSUS OF THE REPUBLIC RESULTS BY MALATYA

Abstract

The first census of the Republic of Turkey was held on 28 October 1927. In this census the population has increased more than expected. However, the nature of the population was not at the desired level. Across the country, education, employment and a shortage of qualified staff from these results that are presented in a clear format. The major purpose of the census t already done for determining the characteristics of the population and taking the necessary measures in accordance with the needs of nature was to develop. Accordingly, especially in the field of education has emerged as much distance to be overcome. In this study, according to the 1927 census, populations of Malatya properties are discussed. Population density, solid-disabled population, marital status, literacy rates, business lines, age groups, and religious beliefs as the main language spoken structures are discussed. According to our results Malatya Malatya province in eastern Anatolia compared to population characteristics is a very good condition. The average population of the province close to Turkey has increased in many ways. In this province of the Ottoman Empire in the sub-structure is an important factor to be strong. Malatya in 1927, agriculture, commerce and industry terms is relatively developed province. However, this development is not enough, of course. However XIX. Century from the Ottoman Empire in the process leading to the Republic that fought for 11 years in a row (1911-1922) and all resources consumed in the country, this war should not be forgotten.

Key Words: Malatya, Population Census, Turkey, Age Groups, Statistics.

* Tunceli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Yakınçağ Tarihi A.B.D., savassertel@mynet.com

1. GİRİŞ

Nüfus yeryüzünde sınırları belirli bir yerleşim alanında, belirli bir zamanda insanların belirli nedenlerden dolayı bir arada bulunması ile oluşturduğu toplam sayıyı ifade eder (Üner, 1972: 11). Nüfus hareket halinde, her an ve durmadan değişen bir olaydır (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1052/12725.pdf>). Nüfus hareketleri, nüfus miktarında meydana gelen değişiklikleri yani artma ve azalmaları içermektedir (<http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=1138&part=1>). Ülkelerin ekonomik faaliyetleri nüfusa dayalı olduğundan, gelişmiş ülkelerde nüfus hareketleri çok önemsenmiştir (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1052/12725.pdf>).

Ülkelerin nüfusu zaman içerisinde hem yapısal, hem de sayısal olarak değişmektedir. Yerleşme ve şehirleşme sorunlarını çözmeye en önemli araçlardan biri olarak görülen planlama, özellikle ülkemiz gibi doğal kaynakları çok sınırlı olan ülkeler için çok daha önemlidir (Güngördü, 2002: 413). Nüfusun gelecekteki ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek isteyen devletler bu değişimleri görebilmek amacıyla nüfus sayımı yapmışlardır. Nüfus sayımlarının iki ana amacı vardır. Bunlardan birincisi, nüfusun belirli bir gündeki miktarını; cinsiyet, yaş, medeni hal, din vs. özellikler açısından öğrenmektir. İkinci amaç, nüfusun sayı ve vasıf bakımından gelişmesini ve ilerlemesini gözlemlemektir (Çakmak, 2013: 37).

1926'da İstatistik Umum Müdürlüğü kurulmuştur. Kurumun müdürlüğüne Uluslararası İstatistik Enstitüsü üyesi Belçikalı Camille Jacquart getirilmiştir (Tamer & Çavlin Bozbeyoğlu, 2004: 74). 2 Haziran 1926'da 896 Sayılı "İlk Genel Nüfus Sayımı Kanunu" TBMM tarafından kabul edilmiş ve resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (1968 Nüfus Sayımı: V). Bu kanuna göre 28 Ekim 1927 tarihinde Türkiye'nin ilk genel nüfus sayımı yapılmıştır. Sayım süresince sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır (Tamer & Çavlin Bozbeyoğlu, 2004: 79). 1927 nüfus sayımına katılan sayım ve kontrol memurlarının toplamı 52.276 kişiyi bulmuştur. Savaştan yeni çıkmış bir ülke olarak, ekonominin çok zorluklar çektiği bir dönemde, bu sayım sürecine devlet 551.827 lira kaynak ayırmıştır. Fakat gösterilen tüm iyi niyet ve özveriye karşın, 1927 yılı nüfus sayımında yazılmayan, kayda geçirilemeyen pek çok insan vardır (Çakmak, 2013: 37).

Elazığ ve Malatya bölgesi prehistorik dönemde bölgedeki diğer yörelere oranla ılıman ve otlak bir yapıya sahipti. Bundan dolayı Neolitik ve Kalkolitik Çağ çiftçileri diğer yerlere nazaran buralara yerleşmiştir. Elazığ yöresindeki Altınova, Malatya bölgesindeki Fırat vadisi ile birlikte M.Ö. 6. binden beri en yoğun yerleşme alanıdır (Arslantaş, 2013: 11). Yüzölçümü 12.313 Km²'dir. Doğuda Elazığ, güneydoğuda Diyarbakır, güneyde Adıyaman, batıda Maraş ve Sivas, kuzeyde Sivas, kuzeydoğuda Erzincan illeri ile çevrili olan Malatya 910-950 rakımlı bir ildir (Anabritannica: 357). Malatya eski devirlerde Malita, Maldia, Melita, Melezia, Malidja olarak adlandırılmıştır. Hitit, Kargamış, Asur, Urartu, Kommagene, Kapadokya, Makedonya, Seleukos, Pontus, Roma ve Bizans hâkimiyetleri altında yaşamıştır. İslam'ın ilk dönemlerinde Bizans'la Araplar arasında sürekli el değiştirmiştir. Malazgirt'ten sonra şehir Türklerin eline geçmiş ancak daha sonra Bizans tarafından geri alınmıştır. 1102'de Danişmentliler tarafından ele geçirilmiştir. Malatya 1106'da Anadolu Selçuklu hâkimiyetine geçmiştir. Bir süre Artuklular tarafından yönetilen Malatya 1124'te tekrar Danişmentlilerin yönetimine geçmiştir. 1244'te Moğolların eline geçen şehir elli yıl İlhanlı valilerince yönetilmiştir. 1315'te Malatya Memlukların eline geçmiştir (Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 2003 :468-470). Şehir, Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi sırasında 28 Temmuz 1516'da Osmanlılar tarafından ele geçirilmiştir. Malatya 1839-1845 arasında Diyarbakır eyaletine bağlı kazalar arasında gösterilmiştir. 1846-50 yıllarında Malatya,

Arapkir, Pütürge, Harput Sancağı'na, Hekimhan ise Maaden-i Hümayun Sancağı'na bağlı birer kazadır (Aksın, 1999, s. 30-31). 1874 tarihinde Akçadağ, Besni ve Hısnımansur(Adıyaman) ve Kâhta kazalarından müteşekkil bir sancaktır. 1883'te Mamuratülaziz vilayetine bağlanmıştır (Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 2003: 475). Cumhuriyetle birlikte (20 Nisan 1924 Anayasası 89. maddesi ile) il olmuştur (<http://www.malatya.bel.tr/sayfa.asp?id=25>).

1.1. Malatya Nüfusu

Osmanlı Devleti 1831'den itibaren genel nüfus sayımı yapmaya başlamıştır(II. Mahmut dönemi). Bu sayımlarda Malatya nüfusu incelenebilmektedir. Bu veriler bize 1927 öncesi dönemlerde Malatya nüfusu hakkında aydınlatmaktadır. Osmanlı nüfus sayımlarının temel amacı askerlik çağına gelmiş olanları ve vergi mükelleflerini tespit etmektir.

Osmanlı nüfus sayımlarında Malatya ile ilgili ilk bilgiler 1881-82 nüfus sayımında yer almaktadır. 1881-82 yıllarında yapılan Osmanlı nüfus sayımlarına göre Malatya nüfusu 133.244 kişidir. Bu dönemde Malatya'da 75614 erkek, 60.629 kadın vardır (Karpata, 2010: 302).

Tablo 1. 1881-82/93 Osmanlı Nüfus Sayımına Göre Malatya Nüfusu

Müslüman		Katolik		Ermeni		Latin		Protestan		Rum	
Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
68.977	55.361	660	491	4.605	4.427	98	70	298	248	5	4

Kaynak: Kemal Karpata, *Osmanlı Nüfusu*, s. 302.

1906-1907 Osmanlı nüfus sayımına göre Malatya'da 192.642 kişi yaşamaktadır. Bunların 99.423'ü erkek, 93.219'u kadındır. Bu nüfusa ilde yaşayan 2 (1 erkek, 1 kadın) yabancı uyruklu dahildir (Karpata, 2010: 342-343).

Tablo 2. 1906-1907 Osmanlı Nüfus Sayımına Göre Malatya Nüfusu

Müslüman		Katolik		Ermeni		Ermeni Katolik		Protestan		Süryaniler		Latin	
Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	E	K
86.857	93.362	2.777	2.171	5.055	4.760	751	751	344	340	142	130	67	81

Kaynak: Kemal Karpata, *Osmanlı Nüfusu*, s.342-343.

1914 Osmanlı nüfus sayımı sonuçlarına göre Malatya'da 201.887 kişi yaşamaktadır. Bunun 178.594'ü Müslüman, 20.082'si Ermeni, 1.116'sı Katolik Ermeni, 1.114'ü Protestan, 795'i Süryani, 174'ü Latin, 11'i Çingene ve 1'i Rum'dur (Karpata, 2010: 383-384).

Tablo 3. 1914 Osmanlı Nüfus Sayımına Sonuçlarına Göre Malatya Nüfusu

Bölgeler	Müslüman	Katolik Ermeni	Ermeni	Protestan	Süryani	Rum	Latin	Çingene
Malatya	57.729	764	7.060	390	18	-	174	11
Akçadağ	35.987	125	341	-	-	-	-	-
Arapkir	24.194	221	9.204	666	-	1	-	-
Darende	26.518	6	2.798	58	-	-	-	-
Pütürge	34.166	-	679	-	777	-	-	-
Toplam	178.594	1.116	20.082	1.114	795	1	174	11

Kaynak: Kemal Karpata, *Osmanlı Nüfusu*, İstanbul 2010, s. 375, 382-383.

1927 Genel Nüfus Sayımına göre Türkiye'nin nüfusu 13.648.270 kişidir (<http://w2.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/2291/unite06.pdf>)¹. 1927 yılı verilerine göre Türkiye nüfusunun %48.20'si erkek, %51.80'i ise kadın nüfusedir (1927 Nüfus Tahriri, 1928: 14). Bu sayıma göre Malatya nüfusu ise 229.698 kişidir. Malatya nüfusunun 107.467 kişisi erkek, 122.331 kişisi ise kadındır. Bu sayıma göre Türkiye nüfusunun %20.35'i kentlerde, %79.65'i ise kırsalda yaşamaktadır (1927 Nüfus Tahriri, 1928: 11). Malatya nüfusunun %17.41'i kentlerde, 74.70'i ise kırsalda yaşamaktadır (1927 Nüfus Tahriri, 1928: 25,31). Kadın nüfusun %17.17'si kentlerde yaşarken %86.83'ü kırsalda yaşamaktadır. Kentsel nüfus oranının en yüksek olduğu ilçe %26.72 ile Malatya merkez ilçesidir. Kentsel nüfusun en az olduğu ilçe ise %4.75 ile Akçadağ ilçesidir. Malatya nüfusu kentsel nüfus itibarıyla Türkiye genelinin altında, kırsal nüfus itibarıyla ise Türkiye genelinin üzerinde seyretmiştir. Doğu Anadolu bölgesi günümüze kadarki nüfusu itibarıyla kentleşmenin Türkiye ortalamasının altında seyrettiği bir bölgedir. Bundan dolayı Malatya nüfusu da kentleşmede Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. Buna rağmen Doğu Anadolu'nun daha gelişmiş bir bölümü olan Yukarı Fırat Bölümü'nde yer alması nedeniyle diğer doğu illerine göre daha gelişmiştir. Malatya'da kadın nüfusu erkek nüfusundan fazladır. Hekimhan'da kentsel nüfusta erkekler kadınlardan fazladır. Malatya merkez ve diğer ilçelerde ise kentsel nüfusta kadınlar erkeklerden fazladır. Bu durum Türkiye geneli ve doğu illeri standartlarının aksi bir durumdur. Kadınların kentsel nüfusta yüksek çıkması Malatya'da kadınların sadece tarımda değil diğer iş kollarında da erkeklerin yanında yer aldığına göstergesidir. Dünya'da kır-kent nüfus değişiminde Sanayi Devrimi'nin önemli rolü olmuştur. Sanayileşmiş ülkelerde 18. yüzyıl sonlarına doğru başlayan kentleşme ve buna bağlı olarak göç hareketleri, gelişmekte olan ülkelerde 20. yüzyıl ortalarından sonra gündeme gelmiştir (Kaya, 2012: 538). Kentlerin çekiciliğinden ve kırsal iticiliğinden kaynaklanan göçler, zamanla kentsel nüfusta sürekli bir artışa ve kırsal nüfusta sürekli bir azalmaya yol açmıştır (Kaya, 2012: 539).

1927'de Malatya nüfusunun %33.23'ü merkezde, %17.55'i Pütürge'de, %16.24'ü Akçadağ'da, %13.45'i Hekimhan'da, 10.01', Darende'de, %9.52'si ise Arapkir'de yaşamaktadır.

Tablo 4. 1927 Yılı Genel Nüfus Sayımına Göre Malatya'da Nüfus Yoğunluğu

Yerleşim Yeri	Erkek	Kadın	Toplam	Yüzölçümü(Km2)	Nüfus Yoğunluğu	Mevaki(K ayıp)	Kentsel Nüfus			Kırsal Nüfus		
							E	K	T	E	K	T
Merkez	36.932	39.407	76.339	2.805	27.2	192	9.972	10.472	20.399	26.960	28.935	55.895
Akçadağ	18.067	19.227	37.294	1.635	22.8	127	854	916	1.770	17.213	18.311	35.524
Arapkir	9.394	12.472	21.866	1.595	13.7	84	2.823	3.959	6.782	6.571	8.513	15.084
Darende	10.236	12.767	23.003	2.305	10	49	2.720	3.282	6.006	7.516	9.485	17.001
Hekimhan	14.420	16.470	30.890	2.080	14.8	85	1.224	1.127	2.351	13.196	15.343	28.539
Pütürge	18.418	21.888	40.306	1.390	29	158	968	1.234	2.202	17.450	20.656	38.104
Toplam	107.467	122.231	229.698	11.810	19.45	695	18.561	20.990	39.551	88.906	82.680	171.586

Kaynak: BİUM Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül I, Hüsnütabiat Matbaası, Ankara 1929, s. XII, XIII, XV; Başvekâlet Merkezi İstatistik Müdüriyeti Umumiyesi, *Umumi Nüfus Tahriri*, Türk Ocakları Merkez Heyeti Matbaası, Ankara 1928, s. 25, 31.

¹Ancak demograflar arasında 1927 sayımında 250-400 bin civarındaki bir nüfusun askerlik ve vergi gibi faktörlerden dolayı beyan edilmediği ve gerçekte nüfusumuzun o dönemde 14 milyon civarında olduğu kanaati yaygındır.

Malatya ilinin 1927 yılı itibarıyla yüzölçümü 11.810 Km²'dir. Km²'ye düşen ortalama kişi sayısı 19.45 kişidir. Bu sayı 17.89 olan Türkiye ortalamasının üzerindedir (1927 Umumi Nüfus, 1929: XVII). Bu durum ise Malatya'nın Doğu Anadolu bölgesinin diğer illerine göre yaşamaya daha elverişli olmasıyla ve daha fazla insanın bu şehirde yaşamak istemesiyle açıklanabilir. Merkez ilçesi yüz ölçümü en yüksek olan ilçedir (%23.72). Bunu Darende (%19.52) ve Hekimhan (%17.61) takip etmektedir. Yüzölçümünün en az olduğu ilçeler ise Pütürge (%11.77) ve Arapkir (%13.51)'dir. İlde Km²'ye en fazla insanın düştüğü ilçeler Pütürge (Km²'ye 29 kişi), Malatya merkez (27.2 kişi) ve Akçadağ (22.8 kişi)'dir. En tenha ilçeler ise Darende (10 kişi) ve Arapkir (13.7 kişi)'dir. Hekimhan nüfusu 30 bin kişiden fazla olmasına rağmen yüzölçümünün büyük olmasından dolayı nüfus yoğunluğu düşük çıkmıştır(14.8). Pütürge, merkez ilçe ve Akçadağ dışındaki ilçelerde nüfus yoğunluğu bu ilçelere oranla çok düşük kalmaktadır. 1927'de Malatya nüfusu Türkiye nüfusunun %1.68'ini oluşturmuştur (1927 Nüfus Tahriri, 1928: IV).

1.2. Sakatlıklar

Malatya geneli incelendiğinde sakat nüfusun sağlam nüfusa oranla çok az olduğu görülecektir. Malatya genelinde 4.261 sakat vardır. Bu sayı toplam nüfusun %1.86'sına denk düşmektedir. En fazla sakatlık diğer grubunda bulunmaktadır (2.050). Diğer grubunun ardından sırasıyla kör (939), topal (613), sağır-dilsiz (291), çolak (272) ve kambur (94) kategorileri yer almaktadır.

Tablo 5. 1927 Nüfus Sayımı Sonuçlarına Göre Malatya'da Sağlam-Sakat Nüfus

İlçeler		Sakat Nüfus						Sağlam Nüfus	Toplam Sakat Sayısı
		Çolak	Topal	Kör	Sağır-Dilsiz	Kambur	Diğer Sakatlıklar		
Malatya	Erkek	104	206	154	68	17	589	35.794	1.138
	Kadın	25	100	166	44	6	199	38.867	540
	Toplam	129	306	320	112	23	788	74.661	1.678
Akçadağ	Erkek	16	33	32	10	2	140	17.834	233
	Kadın	2	19	26	4	1	35	19.140	87
	Toplam	18	52	58	14	3	175	36.974	320
Arapkir	Erkek	59	17	221	3	30	38	9.026	368
	Kadın	5	41	65	26	10	136	12.215	283
	Toplam	64	58	289	29	40	174	21.215	651
Darende	Erkek	30	54	26	18	7	135	9.966	270
	Kadın	5	19	22	7	3	31	12.680	87
	Toplam	35	73	48	25	10	166	22.646	357
Hekimhan	Erkek	13	39	40	17	2	124	14.185	235
	Kadın	2	22	22	4	-	28	16.392	78
	Toplam	15	61	62	21	2	152	30.577	313
Pütürge	Erkek	11	42	76	51	11	417	17.810	608
	Kadın	2	21	89	39	5	178	21.554	334
	Toplam	13	63	165	90	16	595	39.354	942
Toplam	Erkek	233	391	549	167	69	1.443	104.615	2.852
	Kadın	39	222	390	124	25	607	117.078	1.409
	Toplam	272	613	939	291	94	2.050	221.693	4.261

Kaynak: BİUM Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül I, Hüsnütabiat Matbaası, Ankara 1929, s. 44, 219-220.

Sakat sayısının en fazla olduğu yer Malatya merkezdir (1.678). İl merkezinin ardından Pütürge (942), Arapkir (651), Darende (357), Akçadağ (320) ve Hekimhan (313) yer almaktadır. İl genelinde tüm sakatlıklarda erkek sayısı kadınlardan fazladır. İlçeler olarak

incelendiğinde ise Arapkir’de total, sağır-dilsiz ve diğer sakatlıklarda, Pütürge’de ise kör kategorisinde kadınlar erkeklerden fazladır. Diğer tüm ilçelerdeki sakatlıklarda ise erkekler kadınlardan fazladır.

1.3. Meslek Grupları

Bir ilin, ilçenin, kentin ve beldenin kalkınabilmesi ve gelişmesi mesleklerle ve meslek çeşitlilikleriyle doğru orantılıdır. Nüfus ve iş gücünün oluşum şekli ve artışı, kalkınan bir bölge için faydalanılabilecek bir araçtır (http://pauegitimdergi.pau.edu.tr/Makaleler/1066855563_6CUMHUR%C4%B0YET%C4%B0N%20%C4%B0LK%20N%C3%9CFUS%20SAYIMINA%20G%C3%96RE%20DEN%C4%B0ZL%C4%B0.pdf). Bir bölgede ekonominin ve kalkınmışlığın göstergesi gelirlerin eşit bölünmesi ve orta tabakanın yaygınlığıyla belli olur. Cumhuriyetin ilk yıllarında orta tabakadan söz edilmesi pek mümkün değildir. Savaş sonrası süreçte ekonominin toparlanmaya çalışıldığı, ülkenin yeniden inşa edildiği bu dönemde halkın hemen tamamı fakir konumundadır. İktisatçı Korkut Boratav’da 1923-1929 dönemini “*Açık ekonomi koşullarında yeniden inşa*” olarak tanımlamıştır (Boratav, 2010: 49).

Devletler kalkınma projelerini hazırlarken doğal kaynaklarını, sermaye birikimlerini ve sınırları içindeki halkın nüfus özelliklerini göz önünde bulundururlar (Kara & Yuca, 2010: 189). Bu nedenle 1927 nüfus sayımında ülkede çalışılan sektörlerin ve bu sektörlerde çalışan nüfusun tespiti büyük önem arz eder. Bu dönemde ülke nüfusunun önemli bir kısmının kırsalda yaşaması güçlü bir iktisadi yapının oluşmasını engelleyen en önemli etkenlerden biridir. Çünkü kırsal alanlar kendine özgü bir işleyişi olan kapalı ekonomilerdir (Küçük, 2008: 1). 1926 yılında Türkiye ihracatının %60.72’sinin tarım ürünleri oluştururken, ithalatın önemli bir kısmını ise sanayi ürünleri oluşturmaktadır. Buna göre Türkiye dünyaya ham madde ihraç edip, mamul madde ithal etmektedir (Boratav, 2010: 50). Malatya’da bu süreçte Türkiye şartlarına uygun olarak bir tarım ve hayvancılık şehri konumundadır.

1927 yılına gelindiğinde yıllar süren savaşlardan dolayı Anadolu’da erkek nüfusu azalarak daha çok yaşlı, kadın ve çocuklardan oluşan bir kitle kalmıştır. Halkın büyük çoğunluğu tarım ve hayvancılıkla geçimlerini sağlamaktadır. Bu şartlar altında Anadolu’da ekonomik faaliyetler durmuştur. Doğu Anadolu ise Batı Anadolu’ya nazaran gelişmemiş bir ekonomiye sahipti. Zamanla feodal sistemden, asayişsizliklerden ve geçim sıkıntısı nedeniyle doğudan batıya göç başlamıştır. Batıya göç edenler sermayelerinin de yanlarında götürdüklerinden doğuda sermaye birikimi olmamıştır. Bu şartlar altında Malatya’da nüfusun %60.80 (139.657 kişi)’i mesleği bilinmeyen veya çalışmayan nüfus kategorisindedir. Akçadağ’da bu kategoride erkekler kadınlardan fazladır. Bunun dışındaki tüm ilçelerde ve Malatya genelinde bu kategoride kadınlar erkeklerden fazladır. İşsizlik oranı dönemin Türkiye’sindeki pek çok ilin oranıyla benzerlik gösterir. Nüfusun %39.20 (90.038 kişi)’si ise çalışan nüfustur. Çalışan nüfusun önemli bir kısmı tarım sektöründe yer almaktadır (%90.05). Bu durum Türkiye’deki kırsal nüfusun yaygınlığının bir sonucudur. Tarımsal nüfusun yaygınlığı sanayi ve hizmetler sektöründe geri kalındığının bir göstergesidir. Bu sektörün 1927’de ekonomik getirisi çok kısıtlıdır. Bu nedenle il ekonomisine önemli bir katkısı yoktur. Malatya’da ikinci sırada yer alan meslek grubu sanayidir (%4.13). Bu grubun Malatya’da ikinci sırada yer alması sevindiricidir (3.720 kişi). Türkiye’deki pek çok ilde sanayi sektöründe çalışan nüfus son sıralarda yer almaktadır. Buna rağmen bu oran ilde sanayi gelişimi için yeterli değildir. Üçüncü sırada 2.525 kişi ile ticaret gelmektedir (%2.80). Dördüncü grup muhtelif işlerde çalışanlardır. Bu sektörde 1.324 kişi çalışmaktadır. Bu sektörde çalışanlar

çalışan nüfusun %1.47'si oranındadır. Beşinci sıradaki iş sektörü memurlar (562) grubudur. Bu sektörde çalışanlar Malatya'daki çalışan nüfusun %0.62'si oranındadır. Memurlar kategorisi aslında hâkimler, PTT çalışanları ve ordu mensuplarını kapsasa da 1927 nüfus sayımında bu sektörlerde çalışanlar ayrı başlıklar altında ele alınmıştır. Altıncı sırada serbest meslek çalışanları gelmektedir (385 kişi). Bu gruptakiler Malatya'da çalışan nüfusun %0.43'ü oranındadır. Yedinci sırada 343 kişi (%0.38) ile ordu mensupları, sekizinci sırada 61 kişi (%0.07) ile hâkimler ve 32 kişi (%0.04) ile PTT çalışanları yer almaktadır. Bu oranlara bakılırsa diğer doğu illerine oranla Malatya'da meslek dağılımlarının daha dengeli ve istihdama yönelik olduğu görülmektedir.

Tablo 6. 1927 Genel Nüfus Sayımına Göre Malatya'da Meslekler

İlçeler	Cinsiyet	Tarım	Sanayi	Ticaret	Serbest Meslek	Memur	Hâkim	Ordu	P.T.T	Muhtelif	Mesleksiz veya Mesleği Bilinmeyen
Merkez	Erkek	13.582	2.030	1.419	141	346	34	225	16	758	18.381
	Kadın	8.068	101	20	24	6	-	-	-	223	30.965
	Toplam	21.650	2.131	1.439	165	352	34	225	16	981	49.346
Akçadağ	Erkek	9.177	36	50	8	20	6	34	5	24	8.707
	Kadın	10.978	35	-	2	-	-	-	-	3	8.209
	Toplam	20.155	71	50	10	20	6	34	5	27	16.916
Arapkir	Erkek	3.234	431	216	49	46	7	6	6	184	5.215
	Kadın	2.965	462	12	4	2	-	-	-	17	9.010
	Toplam	6.199	863	228	53	48	7	6	6	201	14.225
Darende	Erkek	3.616	233	567	60	32	5	35	3	63	5.621
	Kadın	4.129	10	2	1	-	-	-	-	1	8.624
	Toplam	7.745	243	568	61	32	5	35	3	64	14.245
Hekimhan	Erkek	6.460	85	92	28	50	5	11	-	7	7.682
	Kadın	6.560	19	6	2	-	-	-	-	-	9.883
	Toplam	13.020	104	98	30	50	5	11		7	17.565
Pütürge	Erkek	7.224	250	136	63	59	4	32	2	25	10.623
	Kadın	5.093	28	7	3	1	-	-	-	19	16.737
	Toplam	12.317	278	143	66	60	4	32	2	44	27.360
Toplam	Erkek	43.293	3.065	2.480	349	553	61	343	32	1.061	56.229
	Kadın	37.793	655	45	36	9	-	-	-	263	83.428
	Toplam	81.086	3.720	2.525	385	562	61	343	32	1.324	139.657

Kaynak: BİUM Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül I, Hüsnütabiat Matbaası, Ankara 1929, s. 29, 197-198.

Bu dönemde Malatya'da tarım sektöründe 37.793, sanayide 655, muhtelif mesleklerde 263, ticarete 45, serbest meslekte 36 ve memurlarda 9 kadın çalışmaktadır. Hâkimler, ordu mensupları ve PTT çalışanları arasında kadın yoktur. Çalışan nüfusun %43.07'sini kadınlar oluşturmaktadır (38.801 kişi). Bu oran doğudaki pek çok il için imkânsız bir orandır. Malatya'da kadının istihdamı genel olarak erkeklere yakındır. Ancak çalışan kadınların

%97.40'ı tarım sektöründe, geri kalanlar ise (%2.60) tarım dışı sektörlerde yer almaktadır. Sanayide çalışan kadınlar çalışan kadınların %1.69'u, muhtelif %0.68'i, ticaret %0.09'u, memur %0.02'si oranındadır. 1927 yılında Malatya'da tarım dışı sektörlerde 1.008 kadın çalışmaktadır. Bu oran toplam çalışan nüfusun %1.12'sine mukabildir. Bu oranlarda görüldüğü gibi dönem itibarıyla Malatya'nın temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Ancak diğer doğu illerinden farklı olarak Malatya'da 1927 yılında sanayi ve ticarete çalışan küçümsenmemesi gereken bir çalışan nüfus vardır. Bu oranlar ileriki yıllarda Malatya'da yapılacak olan sanayi ve ticaret atılımları için yeterli alt yapının da var olduğunu göstermektedir.

İlçeler bazında Malatya'yı inceleyecek olursak ilçelerde doğal olarak kırsal yaşam daha yoğunluktadır. Bu nedenle tarım sektöründe çalışan nüfus çok fazladır. Tarım dışı sektörlerde çalışan sayısının en fazla olduğu ilçe Arapkir'dir (497). Bunu Malatya merkez (374), Pütürge (58), Akçadağ (40), Hekimhan (27) ve Darende (14) izlemektedir. Akçadağ'da sanayide çalışan erkek sayısı kadın sayısından sadece bir kişi fazladır (36 erkek/35 kadın). Arapkir'de sanayi sektöründe çalışan kadın sayısı Malatya genelinde sanayide çalışan kadınların %60'ından fazladır. Bu ilçede sanayide çalışan kadın sayısı erkek sayısından fazladır (462 kadın/431 erkek). Bu istatistik 1927 yılında Türkiye geneli ve doğu illerinde görülmesi pek mümkün olan bir durum değildir. Bu bilgiler bize Malatya'nın 1927 yılında bile kadın istihdamında iyi bir durumda olduğunu, sanayi sektöründe kadın-erkek ayırt etmeden çalışılabildiği ve bu sektörün ileriki yıllarda Malatya'da gelişeceği detaylarını göstermektedir. Bir sektörün uzun vadede bir bölgede gelişebilmesi için alt yapısının iyi olması gerektiği prensibini Malatya'da sanayi ve ticaret sektörlerinde görüyoruz.

1.4. Doğum Yeri İtibarıyla Nüfus

1927 nüfus sayımı verilerine göre Malatya'da yaşayan insanların çok azı Türkiye dışında doğmuştur. 1927 verilerine göre Malatya'da 104 Rusya, 10 Bulgaristan, 6 Avrupa, 4 Sırbistan, 3 Almanya, 3 Macaristan, 2 Romanya, 1 Avusturya doğumlu insan yaşamaktadır (133 kişi). Bu dönemde Malatya'da yaşayan 49 kişinin ise doğum yeri bilinmemektedir. Arapkir'de Rusya doğumlu 4 erkek, 5 kadın ve Bulgaristan doğumlu bir kadın, Hekimhan'da Rusya doğumlu bir kadın ve Romanya doğumlu 2 erkek, Akçadağ'da Rusya doğumlu bir erkek yaşamaktadır. Bunlar haricindeki yurt dışı doğumlular ise Malatya merkezde yaşamaktadır. Malatya nüfusun %0.06'sı yurtdışı doğumludur. Malatya'daki yurt dışı doğumluların büyük çoğunluğu Rusya doğumludur. Bu duruma göre 1927 yılında bir kısım Rus ve Kafkas göçmeninin Malatya'da iskân edilme ihtimali yüksek bir olasılıktır.

Tablo 7. 1927 Genel Nüfus Sayımı Verilerine Göre Malatya’da Doğum Yerleri İtibarıyla Nüfus

Bölgeler	Cinsiyet	Türkiye	Alm anya	Avust urya	Bulgaristan	Macar istan	Rusya	Romanya	Sırbistan	Avrupa	Bilinme yen
Merkez	Erkek	36.852	3	1	8	3	54	-	4	6	1
	Kadın	39.367	-	-	1	-	39	-	-	-	-
	Toplam	76.219	3	1	9	3	93	-	4	6	1
Akçadağ	Erkek	18.053	-	-	-	-	1	-	-	-	13
	Kadın	19.211	-	-	-	-	-	-	-	-	16
	Toplam	37.264	-	-	-	-	1	-	-	-	29
Arapkir	Erkek	9.387	-	-	-	-	4	-	-	-	3
	Kadın	12.460	-	-	1	-	5	-	-	-	6
	Toplam	21.847	-	-	1	-	9	-	-	-	9
Darende	Erkek	10.234	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Kadın	12.765	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Toplam	22.999	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Hekimhan	Erkek	14.417	-	-	-	-	-	2	-	-	1
	Kadın	16.466	-	-	-	-	1	-	-	-	3
	Toplam	30.883	-	-	-	-	1	2	-	-	4
Pütürge	Erkek	18.418	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kadın	21.886	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Toplam	40.304	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Toplam	Erkek	107.361	3	1	8	3	59	2	4	6	20
	Kadın	122.155	-	-	2	-	45	-	-	-	29
	Toplam	229.516	3	1	10	3	104	2	4	6	49

Kaynak: BİUM Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül I, Hüsnütabiat Matbaası, Ankara 1929, s.89, 277-278.

1.5.Medeni Hal

1927 sayımına göre Malatya’da nüfusun %50.71’i bekâr, %40.07’si evli, %7.94’ü dul ve %0.48’i boşanmıştır. 111 kişinin ise medeni hali bilinmemektedir. Bekârlar nüfusun yarısını oluşturmaktadır. Ancak bu sayımda bekâr nüfusu 0 yaş grubundan itibaren ele alınmıştır. İleriki yıllarda medeni hale göre nüfus incelenirken “15 yaş ve üzeri nüfusta medeni hal” denecektir. Bekâr kategorisinde tüm ilçelerde ve il toplamında erkekler kadınlardan fazladır. Evli, dul ve boşanmış kategorilerinde ise tüm ilçelerde ve il genelinde kadınlar erkeklerden fazladır.

Tablo 8. 1927 Nüfus Sayımı Sonuçlarına Göre Malatya’da Medeni Hal

Bölge	Cinsiyet	Medeni Hal				
		Bekâr	Evli	Dul	Boşanmış	Bilinmeyen
Merkez	Erkek	21.383	14.862	617	57	13
	Kadın	16.836	16.379	5.867	317	8
	Toplam	38.219	31.241	6.484	374	21
Akçadağ	Erkek	10.279	7.440	304	6	38
	Kadın	8.793	8.155	2.202	53	24
	Toplam	19.072	15.595	2.506	59	62
Arapkir	Erkek	5.636	3.599	148	10	1
	Kadın	5.297	4.720	2.357	98	-
	Toplam	10.933	8.319	2.505	108	1
Darende	Erkek	6.049	4.024	150	5	8
	Kadın	5.327	5.339	2.026	64	11
	Toplam	11.376	9.363	2.176	69	19
Hekimhan	Erkek	8.376	5.762	258	20	4
	Kadın	7.482	6.696	2.240	50	2
	Toplam	15.858	12.458	2.498	70	6
Pütürge	Erkek	11.511	6.622	244	41	-
	Kadın	9.505	8.433	3.557	391	2
	Toplam	21.016	15.055	3.801	432	2
Toplam	Erkek	63.234	42.309	1.721	139	64
	Kadın	53.240	49.722	18.249	973	47
	Toplam	116.474	92.031	19.970	1.112	111

Kaynak: BİUM Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül I, Hüsnütabiat Matbaası, Ankara 1929, s.14, 173-174.

Dul nüfusta kadın sayısı erkek sayısından 10.6 kat fazladır. Bu durum Türkiye geneli ile paralellik göstermektedir. Türkiye’de kadınlar erkeklerden daha uzun yaşamaktadır. Bundan dolayı dul nüfusta kadın sayısı erkek sayısından fazladır. Bununla birlikte Nüfus hareketleri doğal nüfus artışı ile olmaktadır ve insanoğlu bu sayede neslini sürdürebilmektedir. Fakat zaman zaman savaşlar, salgın hastalıklar ve doğal afetlerle büyük miktarlarda nüfus azalmaları meydana gelmektedir (<http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=1138&part=1>). Birinci Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı ve Anadolu’da yer yer çıkan isyanlarda asker sivil pek çok erkek ölmüştür. Bu da tüm Anadolu’da olduğu gibi Malatya’da da erkek nüfusun azalmasına sebep olmuştur. Malatya’da boşanmış olanlar evli nüfusun %1.20’si oranındadır. Boşanmış kadın sayısı boşanmış erkek sayısının 7 katıdır.

1.6. Yaş grupları

Malatya nüfusunun %83.28’i 45 yaş ve altını oluşturmaktadır. Malatya nüfusunun %33.35’ini yani en büyük kısmını 20-45 yaş grubu oluşturmaktadır. Bu grup üreten, eli iş tutan, çalışan gurubu oluşturmaktadır. Bu nüfusun yüksek olması Malatya nüfusunun üreten bir nüfusa sahip olması demektir. Nüfusun %5.20’si yaşlı nüfustur. Malatya genelinde 13-60 ve 70+ yaş gruplarında kadınlar erkeklerden fazladır. 0-12 ve 61-70 yaş gruplarında ise erkekler kadınlardan fazladır.

Tablo 9. 1927 Genel Nüfus Sayımına Göre Malatya’da Yaş Grupları

İlçeler	Cinsiyet	Yaş Grupları									
		1 Yaşından Küçük	1-2 Yaş	3-6 Yaş	7-12 Yaş	13-19 Yaş	20-45 Yaş	46-60 Yaş	61-70 Yaş	70+	Bilinmeyen
Merkez	Erkek	1.806	4.283	4.816	4.595	4.991	11.919	2.737	1.308	449	28
	Kadın	1.074	2.743	4.364	3.344	5.009	17.064	3.907	1.215	649	38
	Toplam	2.880	7.026	9.180	7.939	10.000	28.983	6.644	2.523	1.098	66
Akçadağ	Erkek	873	2.195	2.730	2.098	1.607	6.012	1.543	633	280	95
	Kadın	511	1.495	2.419	1.725	2.124	8.176	1.820	591	318	48
	Toplam	1.384	3.690	5.149	3.823	3.731	14.188	3.363	1.224	598	143
Arapkir	Erkek	690	1.064	1.185	1.229	1.418	2.459	792	416	129	12
	Kadın	367	722	1.187	1.053	1.883	4.925	1.546	442	330	17
	Toplam	1.057	1.786	2.372	2.282	3.301	7.384	2.338	858	459	29
Darende	Erkek	758	1.171	1.466	1.373	1.539	2.609	718	418	175	9
	Kadın	403	780	1.365	1.058	2.103	5.176	1.241	413	203	25
	Toplam	1.161	1.951	2.831	2.431	3.642	7.785	1.999	831	378	34
Hekimhan	Erkek	927	1.828	2.072	1.815	1.582	4.554	947	495	178	22
	Kadın	480	1.077	2.135	1.577	2.032	6.808	1.656	490	188	28
	Toplam	1.407	2.905	4.207	3.392	3.614	11.362	2.603	985	366	50
Pütürge	Erkek	978	2.539	3.094	2.537	2.317	4.841	1.224	568	294	16
	Kadın	509	1.534	2.511	1.995	2.896	9.283	2.086	693	363	18
	Toplam	1.487	4.073	5.605	4.532	5.213	14.124	3.310	1.261	657	34
Toplam	Erkek	6.032	13.080	15.363	13.647	13.454	25.170	7.961	4.188	1.505	182
	Kadın	3.990	8.351	13.981	10.752	16.047	51.432	12.256	3.844	2.051	174
	Toplam	10.022	21.431	29.344	24.399	29.501	76.602	20.217	8.032	3.556	356

Kaynak: BİUM, Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül I, Hüsütabiya Matbaası, Ankara 1929, s. 14, 173-174.

İl genelinde ve ilçelerde yetişkin nüfusta genellikle kadınlar, çocuk nüfusta ise erkekler fazladır. 0-3 yaş grubunda 31.453 çocuk vardır. Bu nüfus Malatya nüfusunun %13.69’u oranındadır.

1.7. Anadiller

1927 yılında Malatya’da en fazla konuşulan dil Türkçe’dir. Türkçe konuşanlar (161.020) nüfusun %70.10’una tekabül etmektedir. İkinci sırada Kürtçe yer almaktadır. Kürtçe konuşanlar (66.494) nüfusun %28.95’i oranındadır. Malatya’da Türkçe ve Kürtçe dışında yaygın olan bir dil yoktur. Diğer diller eser miktarda bulunmaktadır. Türkçe ve Kürtçe konuşanlar il nüfusunun %99.05’inin oluşturmaktadır. İlde konuşulan diğer diller ise sırasıyla şunlardır: Ermenice (2.079) %0.91, diğer diller veya bilinmeyenler (64) %0.03, Çerkezce (11), Bulgarca (11), Rumca (4), Arapça (1), Fransızca (1) ve İtalyanca (1). Türkçe, Kürtçe ve Ermenice konuşan kadın sayısı erkek sayısından fazladır. Arapça, Bulgarca, Çerkezce, Fransızca ve İtalyanca konuşanların hepsi erkektir. Rumca konuşan 2 erkek ve 2 kadın vardır. En fazla dil çeşitliliği merkezdedir.

Tablo 10. 1927 Genel Nüfus Sayımı Sonuçlarına Göre Malatya’da Konuşulan Çeşitli Anadiller

İlçeler	Cinsiyet	Türkçe	Arapça	Kürtçe	Çerkez ce	Ermenice	Fransızca	İtalyanca	Bulgarca	Rumca	Diğer veya Meçhul
Merkez	Erkek	28.160	-	8.473	9	253	1	1	11	-	24
	Kadın	29.863	-	9.205	-	315	-	-	-	-	12
	Toplam	58.023	-	17.678	9	568	1	1	11	-	36
Akçadağ	Erkek	16.023	-	2.044	-	-	-	-	-	-	-
	Kadın	17.034	-	2.193	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	33.057	-	4.237	-	-	-	-	-	-	-
Arapkir	Erkek	6.384	-	2.583	-	425	-	-	-	-	2
	Kadın	8.829	-	2.705	-	938	-	-	-	-	-
	Toplam	15.213	-	5.288	-	1.363	-	-	-	-	2
Darende	Erkek	8.808	-	1.362	1	52	-	-	-	-	13
	Kadın	11.199	-	1.505	-	53	-	-	-	-	10
	Toplam	20.007	-	2.867	1	205	-	-	-	-	23
Hekimhan	Erkek	10.807	-	3.587	1	23	-	-	-	2	-
	Kadın	12.788	-	3.663	-	17	-	-	-	2	-
	Toplam	23.595	-	7.250	1	40	-	-	-	4	-
Pütürge	Erkek	4.778	1	13.637	-	1	-	-	-	-	1
	Kadın	6.347		15.537	-	2	-	-	-	-	2
	Toplam	11.125	1	29.174	-	3	-	-	-	-	3
Toplam	Erkek	74.960	1	31.686	11	754	1	1	11	2	40
	Kadın	86.060	-	34.808	-	1.325	-	-	-	2	24
	Toplam	161.020	1	66.494	11	2.079	1	1	11	4	64

Kaynak: BİUM Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül I, Hüsnütabiat Matbaası, Ankara 1929, s. 60, 241-241.

Arapça konuşan 1 kişi Pütürge’de, Çerkezce konuşan 1’er kişi Darende ve Hekimhan’da, Rumca bilen 4 kişi Hekimhan’da ikamet etmektedir. Ermenice konuşanlar ise Akçadağ dışında tüm ilçelerde bulunmasına rağmen Arapkir (938), Malatya merkez (568) ve Darende (205)’de yoğunluk kazanmıştır.

1.8. İnanç

1927 Nüfus Sayımı verilerine göre Malatya’da 227.194 Müslüman, 1.577 Ermeni, 355 Hıristiyan, 239 Ortodoks, 185 diğer, 75 Katolik, 52 Protestan, 16 dinsiz veya meçhul ve 7 Yahudi bulunmaktadır. Malatya’da gayrimüslim sayısı çok azdır. Bunun pek çok sebebi vardır. Bunlardan biri Ermenilere uygulanan “Tehcir Kanunu” ve Lozan’dan sonra uygulanan “Nüfus Mübadelesi”dir denebilir (Kodal, 2009: 254).

Tablo 11. 1927 Genel Nüfus Sayımına Göre Malatya’da Dinler ve Mezhepler

İlçeler	Cinsiyet	İslam	Katolik	Protestan	Ortodoks	Ermeni	Hristiyan	Musevi	Diğer	Dinsiz veya Meçhul
Merkez	Erkek	36.585	25	12	37	141	121	1	1	9
	Kadın	39.004	38	7	35	200	110	-	7	6
	Toplam	75.589	63	19	72	341	231	1	8	15
Akçadağ	Erkek	18.067	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kadın	19.223	4	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	37.290	4	-	-	-	-	-	-	-
Arapkir	Erkek	8.965	2	13	39	361	11	-	3	-
	Kadın	11.543	6	20	92	745	66	-	-	-
	Toplam	20.508	8	33	131	1.106	77	-	3	-
Darende	Erkek	10.174	-	-	16	42	4	-	-	-
	Kadın	12.706	-	-	19	31	11	-	-	-
	Toplam	22.880	-	-	35	73	15	-	-	-
Hekimhan	Erkek	14.412	-	-	-	5	2	-	1	-
	Kadın	16.461	-	-	-	8	1	-	-	-
	Toplam	30.873	-	-	-	13	3	-	1	-
Pütürge	Erkek	18.286	-	-	-	11	21	6	94	-
	Kadın	21.768	-	-	1	33	8	-	79	1
	Toplam	40.054	-	-	1	44	29	6	173	1
Toplam	Erkek	106.489	27	25	92	560	159	7	99	9
	Kadın	120.705	48	27	147	1.017	196	-	86	7
	Toplam	227.194	75	52	239	1.577	355	7	185	16

Kaynak: BİUM Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül I, Hüsnütabiat Matbaası, Ankara 1929, s. 44, 219-220

Malatya merkez gayrimüslim nüfus dağılımının en çeşitli olduğu yerleşim yeridir. İlçelere gidildikçe gayrimüslim sayısında ve çeşitliliğinde büyük oranda azalmalar görülür. Mesela Akçadağ’da sadece 4 Katolik kadın yaşamaktadır.

1.9. Okuryazarlık

Bir ülkenin veya bölgenin kalkınabilmesi için o bölgede yetişmiş, iyi eğitim almış, kaliteli bir öğrenim sürecinden geçmiş, bilinçli, girişimci ve kalifiye insanlara ihtiyaç vardır (Kodal, 2009: 245). Kalkınmışlıkta okuryazarlık oranı kadar eğitimin niteliği de önemlidir. Bu nedenle gelişmekte olan ülkelerin en fazla önemsemeleri gereken konu eğitimidir. Ancak maalesef Türkiye’de günümüzde bile eğitime ayrılan ödenek ve yatırımlar çok yetersizdir².

² Günümüzde insanlar tıp ve hukuk gibi bireyi kurtarmayı hedefleyen sektörlerde çalışanları daha fazla önemsemektedir. Oysa eğitim sektöründe çalışanları bireyi değil nesilleri kurtarabilecekleri ikinci sınıf görülmelerinden dolayı işlerini tam manasıyla önemsememektedirler.

1927 Nüfus Sayımına göre Türkiye genelinde 1.111.496 kişi okuma yazma bilmektedir. 12.517.992 kişi ise okuma-yazma bilmemektedir. Bu oran Türkiye nüfusunun % 8.16'sına denk düşmektedir (1935 Nüfus Sayımı 1937: 382). Malatya'da ise okuryazar nüfus genel nüfusun ancak %3.74'ü oranındadır. Bu oran Türkiye ortalamasının altındadır. Malatya nüfusunun % 96.26'sı ise okuryazar değildir.

Tablo 12. 1927 Genel Nüfus Sayımına Göre Malatya'da Okuryazarlık

İlçe	Cinsiyet	Okuryazar olan	Okuryazar olmayan
Merkez	Erkek	3.606	33.326
	Kadın	715	38.692
	Toplam	4.321	72.018
Akçadağ	Erkek	224	17.843
	Kadın	12	19.215
	Toplam	236	37.058
Arapkir	Erkek	1.371	8.023
	Kadın	216	12.256
	Toplam	1.587	20.279
Darende	Erkek	1.236	9.000
	Kadın	60	12.707
	Toplam	1.296	21.707
Hekimhan	Erkek	319	14.101
	Kadın	22	16.448
	Toplam	341	30.546
Pütürge	Erkek	749	17.669
	Kadın	72	21.816
	Toplam	821	39.485
Toplam	Erkek	7.505	99.967
	Kadın	1.097	121.134
	Toplam	8.602	221.101

Kaynak: BİUM Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül I, Hüsnütabiat Matbaası, Ankara 1929, s. 14, 173-174.

1927 yılında Malatya'da okuryazar erkek sayısı okuryazar kadın sayısının 7.84 katı fazladır. Erkeklerde okuryazar nüfus il nüfusunun %3.27'si oranındadır. Kadınlarda okuryazar nüfus ise il nüfusunun %0.48'i oranındadır.

1927 nüfus sayımına göre Malatya'da en fazla okuryazar nüfus merkezde bulunmaktadır (3.606 erkek/715 kadın). Bunu sırasıyla Arapkir (1.371 erkek/216 kadın), Darende (1.236 erkek/60 kadın), Pütürge (749 erkek/72 kadın), Hekimhan (319 erkek/22 kadın) ve Akçadağ (224 erkek/12 kadın) takip etmektedir. Kadınlarda okuryazarlığın nüfusa oranla sıralaması Merkez (715), Arapkir (216), Pütürge (72), Darende (60), Hekimhan (22) ve Akçadağ (12) şeklindedir.

2. SONUÇ

1927 Genel Nüfus Sayımına göre Türkiye'nin nüfusu 13.648.270 kişidir. 1927 yılı verilerine göre Türkiye nüfusunun %48.20'si erkek, %51.80'i ise kadın nüfustur. Bu sayıya göre Malatya nüfusu ise 229.698 kişidir. Malatya nüfusunun 107.467 kişisi erkek, 122.331 kişisi ise kadındır. Bu sayıya göre Türkiye nüfusunun %20.35'i kentlerde, %79.65'i ise kırsalda yaşamaktadır. Malatya nüfusunun %17.41'i kentlerde, %74.70'i ise kırsalda yaşamaktadır. Kadın nüfusun %17.17'si kentlerde yaşarken %86.83'ü kırsalda yaşamaktadır. Kentsel nüfus oranının en yüksek olduğu ilçe %26.72 ile Malatya merkez ilçesidir. Kentsel nüfusun en az olduğu ilçe ise %4.75 ile Akçadağ ilçesidir. Malatya nüfusu kentsel nüfus itibarıyla Türkiye genelinin altında, kırsal nüfus itibarıyla ise Türkiye genelinin üzerinde

seyretmektedir. Doğu Anadolu bölgesi günümüze kadarki nüfusu itibarıyla kentleşmenin Türkiye ortalamasının altında seyrettiği bir bölgedir. Bundan dolayı Malatya nüfusu da kentleşmede Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. Buna rağmen Doğu Anadolu'nun daha gelişmiş bir bölümü olan Yukarı Fırat Bölümü'nde yer almasından dolayı diğer doğu illerine oranla kentsel nüfusu daha fazladır. Malatya'da kadın nüfusu erkek nüfusundan fazladır. Hekimhan'da kentsel nüfusta erkeklere kadınlardan fazladır. Malatya merkez ve diğer ilçelerde ise kentsel nüfusta kadınlar erkeklerden fazladır. Bu durum Türkiye geneli ve doğu illeri standartlarının aksi bir durumdur. Kadınların kentsel nüfusta yüksek çıkması Malatya'da kadınların sadece tarımda değil diğer iş kollarında da erkeklerin yanında yer aldığına göstergesidir. Dünya'da kır-kent nüfus değişiminde Sanayi Devrimi'nin önemli rolü olmuştur. Sanayileşmiş ülkelerde 18. yüzyıl sonlarına doğru başlayan kentleşme ve buna bağlı olarak göç hareketleri, gelişmekte olan ülkelerde 20. yüzyıl ortalarından sonra gündeme gelmiştir. Kentlerin çekiciliğinden ve kırsal iticiliğinden kaynaklanan göçler, zamanla kentsel nüfusta sürekli bir artışa ve kırsal nüfusta sürekli bir azalmaya yol açmıştır. 1927'de Malatya nüfusunun %33.23'ü merkezde, %17.55'i Pütürge'de, %16.24'ü Akçadağ'da, %13.45'i Hekimhan'da, 10.01', Darende'de, %9.52'si ise Arapkir'de yaşamaktadır.

Malatya geneli incelendiğinde sakat nüfusun sağlam nüfusa oranla çok az olduğu görülecektir. Malatya genelinde 4.261 sakat vardır. Bu sayı toplam nüfusun %1.86'sına denk düşmektedir. En fazla sakatlık diğer grubunda bulunmaktadır (2.050). Diğer grubunun ardından sırasıyla kör (939), topal (613), sağır-dilsiz (291), çolak (272) ve kambur (94) kategorileri yer almaktadır. Sakat sayısının en fazla olduğu yer Malatya merkezdir (1.678). İl merkezinin ardından Pütürge (942), Arapkir (651), Darende (357), Akçadağ (320) ve Hekimhan (313) yer almaktadır. İl genelinde tüm sakatlıklarda erkek sayısı kadınlardan fazladır.

Çalışan nüfusun önemli bir kısmı tarım sektöründe yer almaktadır (%90.05). Tarımsal nüfusun yaygınlığı sanayi ve hizmetler sektöründe geri kalındığının bir göstergesidir. Malatya'da ikinci sırada yer alan meslek grubu sanayidir (%4.13). Türkiye'deki pek çok ilde sanayi sektöründe çalışan nüfus son sıralarda yer almaktadır. Buna rağmen bu oran ilde sanayi gelişimi için yeterli değildir. Bu oranlara bakılırsa diğer doğu illerine oranla Malatya'da meslek dağılımlarının daha dengeli ve istihdama yönelik olduğu görülmektedir. Çalışan nüfusun %43.07'sini kadınlar oluşturmaktadır (38.801 kişi). Bu oran doğudaki pek çok il için imkânsız bir orandır. Malatya'da kadının istihdamı genel olarak erkeklere yakındır. Ancak çalışan kadınların %97.40'ı tarım sektöründe, geri kalanlar ise (%2.60) tarım dışı sektörlerde yer almaktadır. Sanayide çalışan kadınlar çalışan kadınların %1.69'u, muhtelif %0.68'i, sanayi %0.12'si, ticaret %0.09'u, memur %0.02'si oranındadır. 1927 yılında Malatya'da tarım dışı sektörlerde 1.008 kadın çalışmaktadır. Bu oran toplam çalışan nüfusun %1.12'sine mukabildir. Bu oranlarda görüldüğü gibi dönem itibarıyla Malatya'nın temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Ancak diğer doğu illerinden farklı olarak Malatya'da 1927 yılında sanayi ve ticarete çalışan küçümsenmemesi gereken bir çalışan nüfus vardır. Bu oranlar ileriki yıllarda Malatya'da yapılacak olan sanayi ve ticaret atılımları için yeterli alt yapının da var olduğunu göstermektedir.

3. KAYNAKÇA

1965 Nüfus Sayımı. İdari Bölünüş, 24 Ekim 1965. (1968). Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü.

Aksın, A. (1999). 19. Yüzyılda Harput. Elazığ.

Arslantaş, Y. (2013). Tarih Öncesi Dönemde Elazığ. Elazığ: Türkiye Diyanet Vakfı.

Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü 1927 Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül I. (1929). Ankara: Hüsnütabiat Matbaası.

Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü 1935 Genel Nüfus Sayımı. (1937). Ankara.

Başol, K. (1984). Demografi(Genel ve Türkiye). İzmir.

Başvekalet Merkezi İstatistik Müdüriyeti Umumiyesi 1927 Umumi Nüfus Tahriri. (1928). Ankara: Türk Ocakları Merkez Heyeti Matbaası.

Boratav, K. (2010). Türkiye İktisat Tarihi(1908-2007). Ankara: İmge Kitabevi.

Çakmak, F. (2013). Cumhuriyet İdaresi'nin Nüfusu Kayıt Altına Alma Girişimlerine Bir Örnek: 1934 Yılı Nüfus Taraması. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* , 33-48.

Güngördü, E. (2002). Türkiye'de Nüfus Hareketleri ve Şehirleşme. *Kastamonu Eğitim Dergisi X* , 409-414.

<http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=1138&part=1>. (2014, Haziran 20).

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1052/12725.pdf> . (2014, Mayıs 5).

http://pauegitimdergi.pau.edu.tr/Makaleler/1066855563_6CUMHUR%C4%B0YET%C4%B0N%20%C4%B0LK%20N%C3%9CFUS%20SAYIMINA%20G%C3%96RE%20DEN%C4%B0ZL%C4%B0.pdf . (2014, Mayıs 26).

<http://w2.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/2291/unite06.pdf>. (2014, Haziran 7).

<http://www.malatya.bel.tr/sayfa.asp?id=25>. (2014, Temmuz 14).

Kara, H., & Yuca, S. (2010). Cumhuriyetin İlk Nüfus Sayımına göre Iğdır'da Demografik Yapı. *History Studies* , 189-200.

Karpat, K. (2010). *Osmanlı Nüfusu(1830-1914)*. İstanbul: Timaş Yayıncılık.

Kaya, F. (2012). Ağrı İlinin 1927-2012 Sayım Dönemleri Kır-Kent Nüfus Hareketleri. *The Journal of Academic Social Science Studies, VI(IV)* , 525-559.

Kodal, T. (2009). Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Genel Nüfus Sayımında Çorum Vilayeti'nin Nüfus Özellikleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, XIX(I)* , 233-258.

Küçük, S. (2008). Tunceli-Ovacık Yöresinde Kırsal Yerleşim Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Tekirdağ: Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Malatya. (1994). İstanbul: Anabritannica, XXI, s. 357-358.

Malatya. (2003). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, XXVII, s. 468-477.

Tamer, A., & Çavlin Bozbeyoğlu, A. (2004). 1927 Nüfus Sayımının Türkiye’de Ulus Devlet İnşasındaki Yeri: Basında Yansımalar. *Nüfusbilim Dergisi\Turkish Journal of Population Studies*, 26 , 73-88.

Tuncer, U. (1975). Türkiye Nüfusunun Yapısı ve Özellikleri. *Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferansı(Dünyada ve Türkiye’de Nüfus Sorunları)* , 196-297.

Üner, S. (1972). *Nüfus Bilim Sözlüğü*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi .